

آداب السفر وأحكامه (للجمعية)

მოგზაურობის ეთიკა და წესები

მოგზაურობის ეთიკა და წესები

ქება-დიდება ალლაჰს, სამყაროთა ღმერთს, ლოცვა და მშვიდობა ჩვენ შუამავალს, მის ოჯახს და ყველა მის მეგობარს.

ამის შემდეგ:

ეს არის მოკლე წერილი, რომელიც ეხება მოგზაურობის ეთიკასა და წესებს, სადაც ვცადეთ განგვემარტა უმეტესობა იმ საკითხებისა, რომლებიც მოგზაურს შეიძლება დასჭირდეს.

ალლაჰს ვთხოვთ, რომ ეს ნაშრომი დაადგინოს წრფელად მისი კმაყოფილებისთვის, და რომ სასარგებლო გახადოს ზოგადად ყველა მუსლიმისთვის.

ისლამური კონტენტის სხვადასხვა ენაზე გავრცელების ასოციაციის სამეცნიერო კომიტეტი

პირველი: მოგზაურობის ეთიკა

მოწადინებული უნდა იყოს ის, ვინც მოგზაურობს ჰაჯისთვის ან სხვა იბადათისთვის, რომ იზრუნოს შემდეგზე:

1. უნდა სთხოვოს ალლაჰს, ყოვლადწმიდას, დახმარება არჩევანში დროის, სატრანსპორტო საშუალების, თანამგზავრისა და გზის მიმართულების (თუ გზები მრავალია) შესახებ; ამ საკითხებში უნდა შეუთანხმდეს გამოცდილ და წრფელ მორწმუნეებს. რაც შეეხება ჰაჯსა და უმრას — ისინი უდავოდ კეთილი საქმეებია. რაც შეეხება ისთიხარას ფორმას: ადამიანი ასრულებს ორ რაქაათ ლოცვას, შემდეგ კი აკეთებს ვედრებას, რომელიც გადმოცემულია მოციქულისგან (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას).

ჰაჯობისა და უმრას შემსრულებელმა უნდა დაისახოს მიზნად ალლაჰის სახის (კმაყოფილების) მოსახვეჭად მოქმედება და მისადმი დაახლოება. მან თავი უნდა შეიკავოს ამქვეყნიურის ამაო საზრდოს, დიდებისმოყვარეობის, წოდებების მოპოვების, თვალთმაქცობის(ანუ რია) ან სახელის მოხვეჭის გულისათვის მოქმედებისგან, რადგან ეს ყველაფერი არის საქმეების გაუქმებისა და

მიუღებლობის მიზეზი. უზენაესი ალლაჰი ამბობს:

(قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهٌ وَحْدٌ فَمَن كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا)

«უთხარი: მე მხოლოდ ადამიანი ვარ. თქვენი მსგავსი და ზემთამეგონა, რომ თქვენი ღმერთი ერთადერთი ღმერთია. და იმან, ვინც იმედოვნებს თავის ღმერთთან შეხვედრას, დაე მართალი საქმე აკეთოს და ნურავის დაუდგენს თანაზიარად თავის ღმერთს თაყვანისცემაში».

[ალ-ქაჰფ: 110]. ჰადის ყუდსიში ნათქვამია:

«أَنَا أَعْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ، مَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِيَ غَيْرِي تَرَكْتُهُ وَشِرْكُهُ».

«მე სრულიად არ ვსაჭიროებ იმას, რომ თანაზიარი დამიყენონ. ვინც რაიმე საქმეს შეასრულებს და თანაზიარს დამიდგენს მასში, მე მივატოვებ მასაც და მის მრავალღმერთიანობასაც»¹.

3. ჰაჯობის და უმრას შემსრულებელმა უნდა ისწავლოს და ჩასწვდეს უმრისა და ჰაჯობის წესებს, აგრეთვე მოგზაურობის წესებს მანამდე,

¹ გადმოსცა მუსლიმმა ნომრით (2985).

სანამ გაემგზავრება, რათა არ დატოვოს
ვალდებულება ან არ ჩავარდეს აკრძალულში.
მოციქულმა (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას)
თქვა:

«مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ» [2].

«ვისთვისაც ალლაჰს სურს სიკეთე, აძლევს მას
რელიგიის გაგებას».¹

4. ჰაჯობის ან უმრას შემსრულებელმა უნდა
აირჩიოს ნებადართული რჩეული ქონება
თავისი ჰაჯობისა და უმრისთვის, რადგან
ალლაჰი კარგია და არ იღებს არაფერს გარდა
კარგისა. გარდა ამისა, აკრძალული ქონება არის
ვედრების მიუღებლობის მიზეზი.

5. უნდა მოინანიოს ყველა ცოდვა და ურჩობა,
და თუ ადამიანების მიმართ აქვს რაიმე ზიანი
მიყენებული, უნდა დაუბრუნოს ის და პატიება
სთხოვოს მათ — იქნება ეს ღირსება, ქონება თუ
სხვა რამ.

6. მოგზაურისთვის სასურველია, რომ
დაწეროს თავისი ანდერძი და ჩამოწეროს, რა

¹ გადმოცემულია ალ-ბუხარის მიერ, ჰადისი ნომრით (2738) და
მუსლიმის მიერ, ნომრით (1627).

აქვს მას ვალდებულებიდან და რა აქვს ვალად გაცემული. მოციქულმა (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) თქვა:

«مَا حَقُّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَهُ شَيْءٌ يُوصِي فِيهِ بَيِّتٌ لِّأَيِّتَيْنِ إِلَّا وَوَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ»

«არ აქვს მორწმუნე მუსლიმს უფლება, რომელსაც აქვს რაიმე, რაზეც სურს ანდერძის დატოვება, რომ ორი ღამე გაათენოს ისე, რომ მისი ანდერძი დაწერილი არ ჰქონდეს»¹. ანდერძზე უნდა დაამოწმებინოს მოწმეებს, მოაგვაროს თავისი ვალები და დაუბრუნოს პატრონებს თავიანთი შენახული ნივთები, ან სთხოვოს მათ ნებართვა, რომ დარჩეს ის ნივთები მასთან.

7. მოგზაურისთვის სასურველია გულმოდგინედ შეარჩიოს მართალი თანამგზავრი და ეცადოს, რომ ის იყოს შარიათის ცოდნის მაძიებელთა რიგებიდან, რადგან ეს არის წარმატების ერთ-ერთი მიზეზი და დაცვა მოგზაურობასა და ჰაჯობა-უმრაში შეცდომების ჩადენისგან. რადგან მოციქულმა (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) თქვა:

¹ გადმოსცა აბუ დააუდმა ნომრით (4833).

«الرَّجُلُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ، فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلُ»؛

«კაცი თავისი მეგობრის რწმენაზეა, ამიტომ თითოეულმა თქვენგანმა შეხედოს, ვინ არის მისი მეგობარი»¹; შუამავლის (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) თქმით:

«لَا تُصَاحِبْ إِلَّا مُؤْمِنًا، وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيٌّ».

«არ აიყვანო მეგობრად არავინ გარდა მორწმუნესი და არ შეჭამოს შენი საჭმელი არავინ სხვამ გარდა ღვთისმოშიშისა»².

8. მოგზაურისთვის სასურველია დაემშვიდობოს თავის ოჯახს, ნათესავებს, მეზობლებს და მეგობრებს. მოციქულმა (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) თქვა:

«مَنْ أَرَادَ أَنْ يُسَافِرَ فَلْيَقُلْ لِمَنْ يَخْلَفُ: أَسْتَودِعُكُمْ اللَّهَ الَّذِي لَا يُضَيِّعُ وَدَائِعَهُ».

«ვისაც სურს, რომ მოგზავრობაში წავიდეს, დაე უთხრას ვისაც ტოვებს: გაბარებთ აღლაჰს, რომელიც არასდროს კარგავს მასზედ მინდობილს»³. მოციქული (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) ემშვიდობებოდა თავის საჰაბებს, როცა რომელიმე მათგანი აპირებდა მოგზაურობას, და ეუბნებოდა:

¹ გადმოსცა აბუ დააუდმა ნომრით (4832) და ათ-თირმიზიმ ნომრით (2395).

² გადმოსცა ატ-ტაბარანიმ ნომრით (823).

³ გადმოსცა აჰმადმა თავის მუსნადში ნომრით (4524).

«أَسْتَوْدِعُ اللَّهَ دِينَكَ وَأَمَانَتَكَ وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكَ»،

«აღლაჰს ვანდობ შენს რელიგიას, შენს დატოვებულს და შენი ქმედების დასასრულს»¹, და როცა რომელიმე მოგზაური სთხოვდა მოციქულს (აღლაჰის ღოცვა და მშვიდობა მას) რჩევას, იგი ეუბნებოდა:

«رَوَدَكَ اللَّهُ التَّقْوَى، وَغَفَرَ ذَنْبَكَ، وَيَسَّرَ لَكَ الْخَيْرَ حَيْثُ مَا كُنْتَ»

«აღლაჰმა შეგმოსოს ღვთისმოშიშობით, შეგინდოს შენი ცოდვები და გაგიადვილოს სიკეთე იქ, სადაც არ უნდა იყო»². ერთმა კაცმა მოინახულა მოციქული (აღლაჰის ღოცვა და მშვიდობა მას) და უთხრა, რომ აპირებდა მოგზაურობას: "ო, აღლაჰის მოციქულო, მირჩიე რამე,— მან მიუგო:

«أَوْصِيكَ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَالتَّكْبِيرِ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ» فَلَمَّا مَضَى قَالَ: «اللَّهُمَّ ارْزُ لَهُ الْأَرْضَ، وَهَوِّنْ عَلَيْهِ السَّفَرَ».

«გირჩევ აღლაჰის შიშს და ყოველ მაღალ ადგილას თაქბირის (აღლაჰუ აქბარ) წარმოთქმას». — და როცა ის წავიდა, მან თქვა: «ო, აღლაჰ, შეუმოკლე მას გზა და გაუმარტივე მოგზაურობა»³.

¹ გადმოსცა ათ-თირმეზიმ ნომრით (3444).

² გადმოსცა აჰმადმა თავის მუსნადში ნომრით (9724).

³ გადმოსცა მუსლიმმა ნომრით (2113).

9. არ უნდა წაიყოლოს მოგზაურობაში ზარის ხმა, მუსიკალური ინსტრუმენტები და ძაღლი, რადგან აბუ ჰურაირას — ალლაჰი იყოს კმაყოფილი მისით — ჰადისში გადმოცემულია, რომ ალლაჰის მოციქულმა (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) თქვა:

«لَا تَصْحَبُ الْمَلَائِكَةُ رُفْقَةً فِيهَا كَلْبٌ وَلَا جَرَسٌ».

«ანგელოზები თან არ ახლავენ იმ ჯგუფს, სადაც არის ძაღლი ან ზარი»¹.

10. თუ მას ჰყავს ერთზე მეტი ცოლი და სურს მათგან რომელიმესთან ერთად მოგზაურობა, უნდა ჩაატაროს კენჭისყრა მათ შორის, და ვისზეც წილი მოუწევს მას წაიყვანს თან. ეს ეფუძნება აიშას (ალლაჰი იყოს კმაყოფილი მისით) ჰადისს, სადაც მან თქვა:

«كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا أَرَادَ سَفَرًا أَفْرَعَ بَيْنَ نِسَائِهِ، فَأَيُّنَهُنَّ خَرَجَ سَهْمُهَا خَرَجَ بِهَا مَعَهُ».

«როცა ალლაჰის მოციქული (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) აპირებდა მოგზაურობას, კენჭისყრას ატარებდა თავის ცოლებს შორის, და

¹ გადმოცემულია ალ-ბუხარის მიერ, ჰადისი ნომრით (2593) და მუსლიმის მიერ, ნომრით (2770).

ვისზეც წილი ამოვიდოდა მასთან ერთად მიდიოდა»¹.

11. სასურველია, რომ მოგზაურობა დაიწყოს ხუთშაბათს დილის საათებში, თუ ამის შესაძლებლობა აქვს — რადგან ასე იქცეოდა მოციქული (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას). ქა'ზ იბნ მალიქმა (აღლაჰი იყოს კმაყოფილი მისით) თქვა:

«لَقَلَّمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ إِذَا خَرَجَ فِي سَفَرٍ إِلَّا يَوْمَ الْخَمِيسِ».

«ძალიან იშვიათად ხდებოდა, რომ აღლაჰის მოციქული (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) როცა გამოდიოდა გზაზე, ეს არ ყოფილიყო ხუთშაბათი»².

12. სასურველია, რომ მოგზაურობისას (და სხვა დროსაც სახლიდან გასვლისას) მოუხმოს სპეციალური ვედრებით, რომელსაც ამბობს გასვლისას:

«بِسْمِ اللَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أَضِلَّ، أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزَلَ، أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلِمَ، أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ».

¹ გადმოსცა ალ-ბუხარიმ ნომრით (2949).

² გადმოსცა აბუ დააუდმა ნომრით (5094).

«ბისმილლაჰი თავაქქალთუ 'ალა ალლაჰი, ლაა ჰავლა ვა ლაა ყუუვათა ილლაა ბილლაჰი, ალლაჰუმმა ინნიი ა'უზუბიქა ან ადილლა ავ უდალლა, ავ აზილლა ავ უზალლა, ავ აზლიმა, ავ უზლამა, ავ აჯჰალა ავ იუჯჰალა 'ალაია». (ალლაჰის სახელით, მივენდობი ალლაჰს, არ არსებობს ძალა და ძლევამოსილება გარდა ალლაჰისა, ღმერთო შენ შეგეფარები, რომ ვიყო გზა აზნეული ან ავუზნიო ვინმეს გზა, რომ შევცდე ან ვინმემ ჩამაგდოს შეცდომაში, რომ მოვექცე უსამართლოდ ან მე მოვექცე ვინმეს უსამართლოდ, ან მომექცნენ უსამართლოდ, ან მოვიქცე უმეცრად ან ვინმე მომექცეს უმეცრად).¹

13. სასურველია, რომ მოგზაურობისას მოუხმოს ვედრებით, როცა ჯდება თავისი ცხენზე, მანქანაზე, თვითმფრინავზე ან სხვა სატრანსპორტო საშუალებაზე, მოგზაურობის ვედრება თქვას:

«اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ ثُمَّ يَقُولُ: {سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ} [الزخرف: 14] اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَىٰ، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَىٰ، اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا السَّفَرَ، وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ،

¹ ვა'საუ ას-საფარ ნიშნავს მოგზაურობის სირთულეს, დადლილობასა და მის ტკივილთან დაკავშირებულ გაჭირვებას. წყარო: "ალ-იფსაჰ 'ან მა'ანი ას-სიჰაჰ" (ტ. 4, გვ. 284).

اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ
السَّفَرِ، وَكَآبَةِ الْمُنْظَرِ، وَسَوْءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ...».

«აღლაჰი უდიდესია, აღლაჰი უდიდესია
(დიდება მას, ვინც დაგვიმორჩილა ჩვენ ეს,
რამეთუ ჩვენ ვერ შევძლებდით მასთან
მიახლოებას, ჭეშმარიტად, ჩვენს ღმერთთან
დავბრუნდებით) (აზ-ზუხრუფ:14), ღმერთო
შენ, გთხოვთ ამ ჩვენს მგზავრობაში
ღვთოსმოშიშობასა და ღვთისმოსაობას, და ისეთ
საქმეს, რომლითაც შენ კმაყოფილი იქნები,
ღმერთო გაგვიადვილე ჩვენი ეს გზა,
დაგვიმოკლე მისი სიშორე, ღმერთო შენ ხარ
მეგზური გზაში, მფარველი ოჯახში¹, ღმერთო
შენ შეგეფარები მგზავრობის სირთულისგან²,
ნანახის მწუხარებისგან და იმისგან³, რაც
შეიძლება ცუდად დაგვიბრუნდეს ჩვენ ქონებაში
და ოჯახში⁴ (აღლაჰუ აქბარ, აღლაჰუ აქბარ,
აღლაჰუ აქბარ(სუბჰაანა ღლაზიი სახხარა
ლანაა ჰააზაა ვა მაა ქუნნა ღაჰუ მუყრინიინ, ვა
ინნაა ილაა რაბბინაა ღამუნყალიბუნ),

¹ ეს გამონათქვამი და თემა განხილულია წიგნში (ტომი 4, გვერდი 284),
სადაც აღწერილია ცუდი მდგომარეობა და მწუხარებით გამოწვეული
თრგუნვა.

² (المنقلب): ნიშნავს დაბრუნებას. ეს განმარტებაა წიგნში "ალ იფსაჰ 'ან
მა'ანი ასიჰაჰ" (ტომი 4, გვერდი 284).

³ გადმოსცა აჰმადმა თავის მუსნადში ნომრით (6374).

⁴ გადმოსცა აღ-ზუხარამ ნომრით (2998).

აღლაჰუმმა ინნაა ნას აღუქა ფიი საფარინაა ჰააზალ ბირრა ვა თაყვაა ვა მინალ 'ამალი მათარდაა, აღლაჰუმმა ჰავვინ 'ალაინაა საფარინაა ჰააზაა, ვატვი 'ანნაა ბუ'დაჰუ, აღლაჰუმმა ანთა სსააჰიბუ ფი სსაფარი, ვალ ხალიიფათუ ფილ აჰლი, აღლაჰუმმა ინნიი ა'უუზუბიქა მინ ვა'სააი სსაფარი, ვა ქააბათილ მანზარი, ვა სუუ 'ილ მუნყალაბი, ფილ მაალი ვალ აჰლი).

14. სასურველია, რომ არ იმოგზაუროს მარტო, უშუალოდ თანამგზავრების გარეშე, რადგან მოციქულმა (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) თქვა:

«لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي الْوَحْدَةِ مَا أَعْلَمُ مَا سَارَ رَاكِبٌ بِلَيْلٍ وَحْدَهُ».

«რომ იცოდნენ ადამიანებმა ის, რაც მე ვიცი მარტოდ მოგზაურობის შესახებ, ვერც ერთი მხედარი ვერ გაბედავდა ღამით გზაზე მარტო გასვლას თანამგზავრის გარეშე»¹.

15. მოგზაურებმა ერთ-ერთ მათგანს უნდა მიანიჭონ ხელმძღვანელის როლი, რადგან ეს გაამყარებს მათ ერთობას, ხელს შეუწყობს შეთანხმებას და გააძლიერებს მათი მიზნის

¹ გადმოსცა აბუ დააუდმა ნომრით (2608).ა

მიღწევას. მოციქულმა (ალლაჰის ღოცვა და მშვიდობა მას) თქვა:

«إِذَا خَرَجَ ثَلَاثَةٌ فِي سَفَرٍ فَلْيُؤَمِّرُوا أَحَدَهُمْ».

«თუ სამნი გავლენ სამოგზავროდ, დაე, დანიშნონ ერთ-ერთი მათგანი ემირად (ხელმძღვანელად)»¹.

16. უნდა ეცადოს, რომ შესრულოს ის მორჩილებები, რაც ალლაჰმა დაავალდებულა და თავი შეიკავოს აკრძალულთაგან. ასევე უნდა დაიმკვიდროს კეთილშობილური ზნე-ჩვევები: დაეხმაროს, ვინც დახმარებას საჭიროებს, გაუზიაროს ცოდნა მას, ვისაც ეს სჭირდება, და იყოს გულუხვი თავისი ქონებით ხარჯავდეს მას საკუთარ სარგებელსა და თავისი ძმების საჭიროებებზე.

17. საჭიროა, რომ თან გააჩნდეს უხვი საზრდო და მოგზაურობისთვის საჭირო ნივთები, რადგან შესაძლოა გაჩნდეს საჭიროება ან შეიცვალოს გარემოებები.

¹ გადმოსცა აჰმადმა თავის მუსნადში ნომრით (17736).

18. ამ ყველაფერში იგი უნდა იყოს ღიმილიანი, გულთბილი, მხიარული ხასიათის მქონე და ეცადოს, რომ სიხარული მიანიჭოს თავის თანამგზავრებს, რათა იყოს საყვარელი და ყველა შეეჩვიოს მას.

19. უნდა მოითმინოს თანამგზავრების უხეშობა და მათი აზრისგან განსხვავება, მოექცეს მათ სიკეთითა და ღმობიერებით, რათა იყოს პატივსაცემი მათ შორის და მნიშვნელოვანი მათ გულებში.

20. სასურველია, რომ როდესაც მოგზაურები ჩამოდიან დასასვენებლად, ერთმანეთს შეუერთდნენ და ერთად გაჩერდნენ, რადგან ზოგიერთი მოციქულის საჰაბები როცა ჩერდებოდა, იფანტებოდნენ ხეობებსა და ველებზე. მაშინ მოციქულმა (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) თქვა:

«إِنَّ تَفَرُّقَكُمْ فِي الشَّعَابِ وَالْأَوْدِيَةِ إِنَّمَا ذَلِكُمْ مِنَ الشَّيْطَانِ»

«თქვენი დაშორება და გაფანტვა ხეობებსა და ველებში, ის მხოლოდ ეშმაკისგან არის»¹, ამის

¹ გადმოსცა მუსლიმმა ნომრით (2708).

შემდეგ ისინი ერთად ჩერდებოდნენ ისე, რომ თუკი მათზე ერთი ზეწარი გაეშალათ, ყველას დაეტეოდა.

21. სასურველია, რომ თუ მოგზაურობისას ან სხვა დროს რომელიმე ადგილზე ჩერდება, წარმოთქვას ის ღუა, რაც მოციქულსიგან (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) არის დადასტურებული:

«أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ»؛

«აღლაჰის სრულყოფილ სიტყვებს მივეფარები იმ სიავისგან, რომელიც მან შექმნა»¹. [ა'უუზუ ბიქალიმათი ღლაჰი თთამმაათი მინ შარრი მაა ხალაყ] ვინც ამას იტყვის, მას არაფერი ავნებს მანამ, სანამ არ დატოვებს იმ ადგილს.

22. სასურველია, რომ მაღალ ადგილებზე ასვლისას თქვას აღლაჰუ აქბარ, ხოლო დაღმართებზე და ხეობებში ჩასვლისას თქვას სუბჰანაღლაჰ. ჯაბირმა (აღლაჰი იყოს კმაყოფილი მისით) თქვა: «როცა მაღლობზე ავდიოდით, ვამბობდით აღლაჰუ აქბარ, და როცა დაბლობზე ჩავდიოდით, ვამბობდით

¹ გადმოსცა ალ-ბუხარიმ ნომრით [2994].

სუბჰანალლაჰი»¹, არ უნდა აიმაღლონ ხმები თაქბირის თქმისას. მოციქულმა (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) თქვა:

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ ارْجِعُوا عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ فَإِنَّكُم لَا تَدْعُونَ أَصَمًّا وَلَا غَائِبًا إِنَّهُ مَعَكُمْ إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ».

«ო, ადამიანებო, მშვიდად იყავით თქვენი თავებისთვის, რადგან თქვენ არ ევედრებით ყრუს და არარსებულს, მართლაც, ის თქვენთანაა, ის ყოვლისმსმენი და ახლოსმყოფელია»².

23. სასურველია, რომ მოგზაურობისას ადამიანმა ღამით იმგზავროს, განსაკუთრებით მისი დასაწყისის დროს, რადგან მოციქულმა (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) თქვა:

«عَلَيْكُمْ بِالذَّلْجَةِ؛ فَإِنَّ الْأَرْضَ تُطَوَّى بِاللَّيْلِ».

«გაემგზავრეთ ღამით, რადგან ღამით მიწა მოკლდება (გზა მალევე ივლება)»³.

24. სასურველია, რომ მოგზაურობისას ხშირი ვედრება აღასრულოს, რადგან მოციქულმა (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) თქვა:

¹ გადმოსცა ალ-ბუხარიმ ნომრით [2993].

² გადმოსცა აბუ დააუდმა ნომრით [2571].

³ გადმოსცა აჰმადმა თავის მუსნადში ნომრით [10771].

«ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيهِنَّ: دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ، وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ، وَدَعْوَةُ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ».

«სამი ვედრება, რომლებზეც პასუხის გაცემაშიც ექვი არ არსებობს: დაჩაგრულის ვედრება, მოგზაურის ვედრება და მშობლის ვედრება (წყევლა) შვილის მიმართ»¹.

მეორე: განწმენდა მოგზაურობისას

მოგზაურმა უნდა იზრუნოს თავის განწმენდაზე: მცირე უწმინდურობის დროს აილოს აბდესი, ხოლო დიდი უწმინდურობის შემთხვევაში შეასრულოს სრული განბანვა.

თუ ვერ იპოვა წყალი, ან აქვს ცოტა წყალი, რომელიც სჭირდება საჭმლისა და სასმელისთვის, მაშინ უნდა შეასრულოს თაიამუმი (მიწით განწმენდა)

თაიამუმის შესრულების წესი ასეთია: დაარტყამს ხელებს მიწას და მოისვამს ორივე ხელით სახეზე და ხელებზე.

თაიამუმით გაკეთებული განწმენდა არის დროებითი განწმენდა. როგორც კი ადამიანი

¹ გადმოსცემს ალ-ბაზზაარ თავის მუსნადში ნომრით (10068).

წყალს იპოვის თაიამუმი გაუქმდება და მას წყლის გამოყენება ევალება. თუ ჯუნუბობის გამო შეასრულა თაიამუმი, შემდეგ კი წყალი იპოვა — მასზე სავალდებულოა, რომ გააკეთოს ღუსლი. ხოლო თუ თაიამუმი შეასრულა საპირფარეოში შესვლის შემდეგ, და თუ იპოვა წყალი მას აბდესი ევალება. ჰადისში ნათქვამია:

«الصَّعِيدُ الطَّيْبُ وَضَوْءُ الْمُسْلِمِ وَإِنْ لَمْ يَجِدِ الْمَاءَ عَشْرَ سِنِينَ، فَإِذَا وَجَدَ الْمَاءَ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ، وَلْيَمْسَهُ بِشَرَّتِهِ».

«სუფთა მიწა — მუსლიმისთვის განწმენდის საშუალებას წარმოადგენს, თუნდაც მან ათი წლის განმავლობაში ვერ იპოვოს წყალი. მაგრამ როცა წყალს იპოვის — უნდა ემინოდეს ალლაჰის და უნდა შეახოს წყალი თავის კანს»¹.

მოსაცმელ ფეხსაცმელზე მასპი (წინდებზე გაწმენდა) დაშვებულია ყურანით, სუნნითა და სუნნის ხალხის ერთსულლოვანი თანხმობით.

ქალამნებზე ან მათ მსგავსებზე მასპის (გაწმენდის) შესრულებისთვის აუცილებელია გარკვეული პირობები:

¹ გადმოცემულია ალ-ბუხარის მიერ, ჰადისი ნომრით (1804) და მუსლიმის მიერ, ნომრით (1927).

1. ქალამანი (ტყავის წინდა) ან ნასკები უნდა იყოს ნებადართული გამოყენებისათვის და სუფთა.

2. უნდა ჩაიცვას განწმენდილ(აბდესიანი) მდგომარეობაში.

3. ისინი უნდა ფარავდნენ იმ ნაწილს, რომლის დაბანა აბდესში სავალდებულოა.

4. მასკი უნდა შესრულდეს მცირე უწმინდურობის შემთხვევაში; არ შეიძლება მისი გაკეთება ჯუნუბის ან იმ მდგომარეობაში, რაც ღუსლს სავალდებულოს ხდის.

5. მასკი უნდა შესრულდეს შარიათით დადგენილ ვადაში: ერთი დღე და ღამე ადგილზე მყოფთათვის და სამი დღე და ღამე მოგზაურისთვის. სწორი მოსაზრების თანახმად, ეს ვადა იწყება იმ მომენტიდან, როცა პირველად შესრულდა მასკი უწმინდურობის შემდეგ და მთავრდება ოცდაოთხ საათში ადგილზე მცხოვრებთათვის და სამოცდათორმეტი საათში მოგზაურისთვის.

წინდებზე მასკი გაუქმდება შემდეგი სამიდან ერთ-ერთი მიზეზით:

1. თუ მოხდა რამე, რაც სრულ განბანვას სავალდებულოს ხდის მაგალითად, ჯანაბა მაშინ, მასკი ბათილდება და აუცილებელია სრული განბანვა.

2. თუ მასკის შესრულების შემდეგ ისინი (წინდები ან ქალამნები) გაიხადა მასკი ბათილდება.

3. თუ შარიათით დადგენილი ვადა გასული იქნება — მასკი ბათილდება.

მესამე: ლოცვის შემოკლების წესები მოგზაურობის დროს:

ლოცვის შემოკლება მოგზაურობის დროს უფრო უმჯობესია, ვიდრე სრულად შესრულება; თუმცა, თუ მოგზაურმა ოთხრაქაათიანი ლოცვა სრულად, ოთხ რაქაათად შეასრულა — მისი ლოცვა სწორია, თუმცა ის დაეწინააღმდეგა უკეთესს.

მოგზაური ლოცვას მაშინ ამოკლებს, როცა სრულად გასცდება თავის სოფელს ან ქალაქს — ეს არის უმრავლესობა სწავლულების მოსაზრება.

თუ ის გაემგზავრა ლოცვის დროის დადგომის შემდეგ, მას უფლება აქვს შეამოკლოს (ლოცვა), რადგან მოგზაურობა დაიწყო მანამ, სანამ მისი დრო ამოიწურებოდა.

რაც შეეხება ზუჰრისა და ასრის, აგრეთვე მაღრიბისა და იშას გაერთიანებას — ეს სუნნაა მოგზაურისთვის, როცა საჭიროება აქვს და როცა გზა გრძელდება და მგზავრობა უწყვეტად მიმდინარეობს. ასეთ შემთხვევაში, უნდა მოიქცეს ისე, რაც მისთვის უფრო მოსახერხებელია — იქნება ეს წინდაწინ გაერთიანება თუ დაგვიანებით გაერთიანება.

რაც შეეხება იმ შემთხვევას, როდესაც მოგზაურს არ აქვს გაერთიანების აუცილებლობა — მაშინ არ უნდა გააერთიანოს ლოცვები. მაგალითად, თუ ის გაჩერებულია ერთ ადგილას და არ აპირებს ადგომას მეორე

ლოცვის დრომდე, უკეთესია, რომ არ გააერთიანოს, რადგან მას ამის საჭიროება არ აქვს. სწორედ ამიტომ, არ გააერთიანა ლოცვები მოციქულმა (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) გამოსამშვიდობებელი ჰაჯობის დროს მინაში გაჩერებისას — რადგან ამის აუცილებლობა არ იყო.

რაც შეეხება ნებაყოფლობით ლოცვებს — მოგზაურს შეუძლია იმავე ნაფილე ლოცვების შესრულება, რასაც ადგილზე მყოფი მაცხოვრებელი ასრულებს: მაგალითად დუჰას ლოცვა, ღამის ლოცვები, ვითრი და სხვა ნაფილები. გარდა ზუჰრის, მაღრიბისა და იმას წინამდებარე დადასტურებული ნაფილებისა — მათი შესრულება მოგზაურობის დროს სუნნა არ არის.

მოგზაურობისას ნებაყოფლობითი ლოცვის შესრულება დასაშვებია სატრანსპორტო საშუალებაზე — იქნება ეს თვითმფრინავი, მანქანა, გემი თუ სხვა ტრანსპორტი. ხოლო რაც შეეხება სავალდებულო ლოცვას —

აუცილებელია მისთვის ტრანსპორტიდან ჩამოსვლა, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ადამიანი უუნაროა ეს ფიზიკურად მოახერხოს.

მოგზაურის ლოცვა ადგილზე მაცხოვრებლის უკან სწორია, და მოგზაური ლოცვას ასრულებს სრულად ისე, როგორც მისი იმამი. ეს განკუთვნილია იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მან მოასწრო მთელი ლოცვა, ერთი რაქათი ან ნაკლებიც კი, თუნდაც მხოლოდ დასასრულის თაშაჰუდის დროს დაესწროს ლოცვას, მაინც უნდა შეასრულოს სრულად. ეს არის სწორი მოსაზრება სწავლულების შეხედულებათაგან.

მეოთხე: ჰაჯიდან, უმრიდან ან მოგზაურობიდან დაბრუნების ეთიკა.

სასურველია, რომ ადამიანმა დააჩქაროს დაბრუნება და არ გაახანგრძლივოს მოგზაურობაში ყოფნა უმიზეზოდ, რადგან მოციქულმა (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) თქვა:

«السَّقَرُ قُطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ، يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ وَتَوَمُّهُ، فَإِذَا قُضِيَ نَهْمَتُهُ
قُلِّعَ إِلَى أَهْلِهِ».

«მოგზაურობა წამებაა ნაწილობრივ, რომელიც ადამიანს აკლებს მის საკვებს, სასმელსა და ძილს. ამიტომ, როცა რომელიმე თქვენგანი დაასრულებს იმას, რაც მას სჭირდებოდა, დაე იჩქაროს დაბრუნება ოჯახთან»¹.

როდესაც ის გადაწყვეტს თავის ქვეყანაში დაბრუნებას, სატრანსპორტო საშუალებაზე დაჯდომისას ამბობს მგზავრობის დუას და ამატებს შემდეგს: "ვბრუნდებით მონანიებულნი, მლოცველნი, ჩვენს უფალს ვადიდებთ".

«أَيُّوْنَ تَأْتِيُوْنَ عَابِدُوْنَ لِرَبِّنَا حَامِدُوْنَ».

«ჩვენ ვბრუნდებით, ვინანიებთ ჩვენი ღმერთის წინაშე, ვეთაყვანებით მას და ვადიდებთ»².

/ააიბუუნა, თააიბუუნა, ლირაბბინაა
ჰაამიდუუნა/

სასურველია მოგზაურობიდან დაბრუნებისას, თქვას ის, რაც დამოწმებულია შუამავლისგან (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა

¹ გადმოცემულია ალ-ბუხარის მიერ, ჰადისი ნომრით (1797) და მუსლიმის მიერ, ნომრით (1342).

² გადმოსცა ალ-ბუხარამ ნომრით (4116).

მას), როცა ის ბრუნდებოდა ბრძოლიდან, ჰაჯობიდან ან უმრიდან: იგი აღასრულებდა თაქბირს სამჯერ ყოველ მაღლობზე, და შემდეგ ამბობდა:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ،
أَيُّوبُ، ثَانِيُونُ، غَابِيُونُ، سَاجِدُونُ، لِرَبِّنَا حَامِدُونُ، صَدَقَ اللَّهُ وَعْدَهُ، وَتَصَرَّ
عَبْدُهُ، وَهَرَمَ الْأَحْرَابُ وَحْدَهُ».

«არ არსებობს სხვა ღვთაება, ღირსი თაყვანისცემისა, გარდა ერთადერთი ალლაჰისა, რომელსაც არ ჰყავს თანამოზიარე. მას ეკუთვნის მეფობა და მისია ქება, და მას ყველაფერი შეუძლია. ვბრუნდებით, ვინანიებით, ვმორჩილებთ, სეჯდას ვასრულებთ და ვადიდებთ ჩვენს უფალს. ალლაჰმა აასრულა თავისი დაპირება, დაეხმარა თავის მორჩილ მონას და მარტომ დაამარცხა კერპთაყვანისმცემელთა ლაშქარი»¹. /ლაა ილააჰა ილლაა ალლაჰუ ვაჰდაჰუ ლა შარიაჰა ლაჰუ, ლაჰუ-ლ-მულჰუ უა ლაჰუ-ლ-ჰამდ, ვა ჰუვა 'ალა ქულლი შაი'ინ ყადიირ. აიიბუნა, თააიიბუნა, 'ააბიდუუნა, სააჯიდუუნა, ლი-რაბბინაა ჰაამიდუუნა. სადაყა-ლლაჰუ ვა'დაჰუ, ვა ნასარა 'აბდაჰუ, ვა ჰაზამა-ლ-აჰზაბა ვაჰდაჰუ/

¹ გადმოცემულია ალ-ბუხარის მიერ, ჰადისი ნომრით (1797) და მუსლიმის მიერ, ნომრით (1342).

სურვილია, რომ როდესაც ადამიანი ხედავს თავის მშობლიურ ქალაქს, რომ თქვას:

«أَيُّوْنَ تَأْتِيوْنَ عَابِدُوْنَ لِرَبِّنَا حَامِدُوْنَ»

«ჩვენ ვბრუნდებით, ვინანიებთ ჩვენი ღმერთის წინაშე, ვეთაყვანებით მას და ვადიდებთ»¹, და ის სიტყვები გაიმეოროს, სანამ არ შევიდეს თავის ქალაქში, როგორც გააკეთა შუამავალმა (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას).

თუ ადამიანი დიდი ხნის უნახავი იყო ოჯახისთვის და მოუწია დაბრუნება აუცილებელი საჭიროების გარეშე ღამით, სუნნა არ არის, რომ მოულოდნელად მივიდეს ოჯახში ღამით, გარდა იმ შემთხვევისა, თუ მან წინასწარ აცნობა და შეატყობინა დაბრუნების დრო. ეს ეფუძნება მოციქულის (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) აკრძალვას. ჯააბირ იბნ აბდულლაჰმა (აღლაჰი იყოს კმაყოფილი მათით) თქვა:

«نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَطْرُقَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ لَيْلًا»

«მოციქულმა (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) აკრძალა, რომ მამაკაცი არ მიაკაკუნოს

¹ გადმოსცა მუსლიმმა ნომრით (715).

თავის ოჯახს ღამით»¹, და ამის სიბრძნე აიხსნება სხვა ჰადისში, სადაც ნათქვამია:

«حَتَّى تَمْتَشِطَ الشَّعِثَةَ، وَتَسْتَجِدَّ الْمَغِيْبَةَ»

«სანამ ქალი გაჩეჩილ თმას დაივარცხნის² და ბოქვენზე თმას არ მოიშორებს»³. და სხვა გადმოცემაში:

«نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَطْرُقَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ لَيْلًا، يَتَخَوَّنُهُمْ أَوْ يَلْتَمِسُ عَثْرَاتِهِمْ».

«მოციქულმა (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) აკრძალა, რომ კაცი ღამით მოულოდნელად მიაღდეს თავის ოჯახს მათზე ეჭვის გამოსატანად ან მათი შეცდომების გამოსაძიებლად»⁴.

სასურველია, რომ მოგზაურობიდან დაბრუნებული ადამიანი პირველად მივიდეს მის ახლოს მდებარე მეჩეთში და იქ შეასრულოს ორი რაქათის ლოცვა — როგორც ამას აკეთებდა მოციქული (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას).

¹ აშშ'ასა, ვისაც დიდი ხანია არ წასმია ზეთი და არ დავარცხნილა; ისთიჰდაად: ბოქვენის თმის მოსაშორებლად ლითონის (საპარსის) გამოყენება, ალ მაღიაბათუ: ქალი, რომლის ქმარიც დიდი ხნით არის გამგზავრებული. წყარო: "ათ-თაჰრირ ფი შარჰ საჰიჰ მუსლიმ" — ალ-ასბაჰანი, [გვ. 292].

² გადმოსცემს ან-ნასაი ნომრით (9099).

³ გადმოსცა მუსლიმმა ნომრით (715).

⁴ გადმოსცა მუსლიმმა ნომრით (2428).

სასურველია, რომ მოგზაურობიდან დაბრუნებისას ადამიანი ღმობიერად მოექცეს თავისი ოჯახის და მეზობლების ბავშვებს და კეთილად მოეპყროს მათ, როცა ისინი მას მიეგებებიან. იბნ აბბასმა — ალლაჰი იყოს კმაყოფილი მათით — თქვა: როცა მოციქული (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) მექქაში დაბრუნდა, აზდ ალ-მუტალიბის ტომის პატარა ბიჭები მიეგებნენ და მან ერთი წინ დაისვა და მეორე — ზურგს უკან. და აზდულლაჰ იბნ ჯა'ფარმა — ალლაჰი იყოს კმაყოფილი მისით — თქვა:

«كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ تَلَّقَى بَنَاءً، قَالَ: تَقَلُّبِي بِنَا، وَبِالْحَسَنِ أَوْ بِالْحُسَيْنِ، قَالَ: فَحَمَلْنَا أَحَدَنَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَالْآخَرَ خَلْفَهُ حَتَّى دَخَلْنَا الْمَدِينَةَ».

«როცა მოციქული (ალლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) ბრუნდებოდა მოგზაურობიდან, მას ჩვენ ვეგებებოდით. ერთ-ერთი მოგზაურობიდან დაბრუნებისას მას მე და ჰასანი ან ჰუსეინი შევხვდით, და მან ერთ-ერთი წინ დაისვა, ხოლო მეორე ზურგს უკან ასე შევედით მედინაში»¹.

¹ გადმოსცა ალ-ბაიჰაკიმ სუნან ალ-ქუბრაში ნომრით (11946).

სასურველია საჩუქრის მიცემა, რადგან ის უღბობს გულებს და აშორებს მტრობას. ასევე სასურველია მისი მიღება და საპასუხოდ დაჯილდოება. ხოლო უარის თქმა — უსაფუძვლო შარიათური მიზეზის გარეშე — მიუღებელია. სწორედ ამის გამო თქვა მოციქულმა (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას):

«تَهَادُّوا تَحَابُّوا».

«აჩუქეთ ერთმანეთს საჩუქრები და შეიყვარებით ერთმანეთს»¹. საჩუქარი მუსლიმებს შორის სიყვარულის ერთ-ერთი მიზეზია.

როდესაც მოგზაური ბრუნდება საკუთარ ქალაქში, სასურველია ჩახუტება, როგორც ეს მტკიცედ გადმოცემულია მოციქულის (აღლაჰის ლოცვა და მშვიდობა მას) საპაბებისგან. როგორც ანასმა — აღლაჰი იყოს კმაყოფილი მისით — თქვა: «როდესაც ერთმანეთს ხვდებოდნენ — ხელს

¹ გადმოსცა ატ-ტაბარაანიმ ალ-ავსატში ნომრით (97).

ჩამოართმევდნენ, ხოლო როცა მოგზაურობიდან
ბრუნდებოდნენ — ეხვეოდნენ»¹.

აღლაჰის ღოცვა და მშვიდობა ჩვენ შუამავალ
მუჰამმადს.

¹ გადმოცემულია ალ-ბუხარის მიერ, ჰადისი ნომრით (3116) და
მუსლიმის მიერ, ნომრით (100).

Index

მოგზაურობის ეთიკა და წესები	2
პირველი: მოგზაურობის ეთიკა	2
მეორე: განწმენდა მოგზაურობისას	18
მესამე: ლოცვის შემოკლების წესები მოგზაურობის დროს:	21
მეოთხე: ჰაჯიდან, უმრიდან ან მოგზაურობიდან დაბრუნების ეთიკა.	24